

N:o 138.

Af Herr Jöns Pehrsson: Angående förvaltningen af statens egendomar.

Förvaltningen af statens egendomar, sedan de flesta boställen tillkommit, är en vigtig sak i statens ekonomi; sättet hur denna förvaltning kommer att skötas, inverkar betydligt på statens värdefulla inkomster. En annan statens värdefulla egendom, skogarne, har för en längre tid ej gifvit det bästa exemplet, oaktadt man numera under en ny, kraftig chefs ledning kan vänta förbättring. Öfverhufvud taget lemna landets aderton å nitton län icke ersättning till skogsstatens omkostnader i dessa län; anmärkas bör dock, att på skogsstaten tynger utgifter för förvaltning af skogar, deraf afkastningen ingår till prestlönerregleringsfonden och regementskassor m. m. Det är egentligen endast de norrländska länen, som gifva den ringa netto-behållningen, något mera än 300,000 kronor årligen, staten hemtar af sina många skogar. Att ej bättre resultat uppstått, härleder sig säkert från äldre felaktig förvaltning, byggd på origtiga principer, deraf *en*, ej minst verkande, varit att vederbörande icke iakttagit den offentliga försäljningen, utan på förslag af underordnad tjänsteman fastställt skogsarrende till allt för låga belopp; mångfaldiga sådana förhållanden känner jag, der skogsskatt gifves med 60, 70 å 80 kronor årligen, men arrendatorn säljer sitt årshygge utan att behöfva röra det och får 6—700 kronor årligen.

Att sådana missförhållanden kunnat uppstå, tror jag har sin grund mera af oförstånd än af konsiderationer för innehafvare och arrendatorer, ehuru sådant kunnat inverka, men hufvudorsaken till missförhållandet, är att vederbörande, utan att anlita det offentliga försäljningssättet, godtyckligt, låt vara efter bästa förstånd, måst bestämma årsarrenden. Ehuru nu relaterade förhållanden i viss mån ej tillhöra frågan, äro de dock i så nära sammanhang

dermed, att sådana talande exempel nog böra beaktas, helst frågan om domänstyrelse i viss mån har beröring med skogsförvaltningen.

Skulle Kongl. Maj:ts förslag antagas, att offentliga auktionerna borttagas och en allsmäktig makt lades i händerna först på pröfningsmännen för arrendeanbudet och sedan i domänstyrelsens hand, att efter godtycke antaga arrendator, hvaröfver ingen klagan fick ega rum, skulle ett så godtyckligt system införas i förvaltningen, kan deraf blifva mycken olägenhet förenad. Att en välvillig komité föreslagit sådan grund är lätt nog förklarligt, men sedan kraftigare reservationer deremot blifvit anförda från ledamöter i Kammarkollegium samt Landbruksakademiens förvaltningsutskott och flera länsstyrelser, är ofattligt, att regeringen framlagt förslaget med en sådan makt och princip i domänstyrelsens hand, hvilken blir lika allsmäktig som Kongl. Maj:t sjelf. En sådan styrelse blefve verkligen att beklaga; om än den största samvetsgrannhet iakttages, kunde dock betänkliga misstag ega rum, och då förslaget lennar möjligheten af ett godtyckligt förvaltningssätt, som kan medföra en korrupcion, som ännu lyckligtvis är främmande för vårt land, och som kunde medföra en betänkelig förminskad inkomst för staten. Att förutnämnda misstag för skogsarrende, som medfört betydlig förlust för staten, kunnat ega rum, oaktadt Kongl. Maj:t skolat fastställas, tala för att försigtighet bör iakttagas. Omöjligt blir för en domänstyrelse i Stockholm att kunna kontrollera förhållandena i landsorterna, utan den måste hufvudsakligen lita på sina underlydande förrättningsmän och deras utlåtanden, på hvilka mångfaldiga förhållanden kunna göra sig gällande till minskning i statens inkomster, om rättighet blifver lemnad att efter behag antaga arrendatorer, ligger i öppen dag.

Efter nu gällande förhållanden, som alltid i regeln varit att antaga högsta anbudet, hvarför föreskrifven säkerhet lemnats, har så uppenbara misstag och mannamån kunnat begås och verkligen begåtts, att det är för rättskänslan upprörande, att lagen eller vederbörande ej kunnat medgifva rättelse. Hvad som kan följa, om domänstyrelsen blir allsmäktig efter Kongl. Maj:ts förslag, vill jag ej ens tänka på.

Under närvarande förhållanden skulle flera exempel kunna anföras på att statens och det allmännas intresse förbisetts vid egendomens utarrendering. Jag anför ett enstaka fall, och med närlagda bilagor Litt. A, B, C, D, E visas hur det kan tillgå, att blott en tjänsteman diktar en osanning på en person, som gjorde högsta anbudet, fästa myndigheterna sig dervid, och sedan är omöjligt att få rättelse. De af mig som exempel framlagda handlingar visa, och hundratals vittnen kunna styrka, att personen i fråga, som gjorde högsta anbudet och stälde föreskrifven, fullkomligt säker borgen, är en trovärdig, redbar, välbergad, i jordbruk och annat kunnig och förständig bonde. Antagne arrendatorn, landtmätaren Petterson, antogs

för så mycket lägre anbud, att det för arrendetiden, oberäknadt räntor, utgör 4,680 kronor mindre än högsta anbudet. När så kan ske på ett så litet arrende, hvad skulle då kunna ske med statens alla egendomars utarrendering. Den antagne för lägre anbudet var tjänsteman, och lätt vore att visa, att han hos vederbörande myndigheter i Wexiö bönfällit om att blifva antagen som arrendator. Jag vill ej tro, att detta inverkat på vederbörande, utan de afgifna förklaringarne visa, att vederbörande fäst sig vid Jägmästaren Segerdahls diktade osanning mot Johannes Nilsson, hvilken i ekonomiska besigtningar och afträdessyn har det vitsordet att hafva väl häfdat bostället och der gjort förbättringar i odlingsväg, samt tvenne socknars kommunalstämmobeslut till sin fördel, som synes hur rättelse på förd klagan ej stått att erhålla. Saken har anmält hos Justitie-ombudsmannen, som ej ansett sig kunna anställa åtal mot jägmästaren. Det enda, som återstår den förorättade, är att i vanlig rättegångsväg söka upprättelse och skadestånd af jägmästaren, som varit vållande till saken. En sådan rättegång blifver också otvifvelaktigt anstald och fullföljd. Nu är att anmärka, att Segerdahl var ombud åt Pettersson vid arrendeauktionen, och man bör beundra den fintlighet, ombudet ådagalagt. Det besynnerliga har nu visat sig, att under innevarande vinter har antagne arrendatorn på ifrågavarande boställe afverkat en mängd utstämplad skog för mer än 1,000 kronors värde försald. Vid skedd efterfrågan hos Skogsstyrelsen och Kongl. Maj:ts har svarats att något tillstånd för afverkningen ej blifvit meddeladt. Det kan synas ej vara rätt att gifva så enskilda fall offentlighet i en motion, men saken är vigtig i sig sjelf, och ett talande exempel är saken, hur det kunnat tillgå. Hvad vore ej då att vänta, om Kongl. Maj:ts förslag till sin princip skulle antagas, med rättighet att antaga det anbud, som styrelsen behagade.

En styrelse för domänförvaltning med snabbare, lättare former än dem Kammarkollegium arbetar med, är nog behöflig. Deremot kan nog ifrågasättas, om ej landsstatens tjänstemän, som hvar i sin ort medhinna dessa utarrenderingar, dervid statens intressen böra mera bevakas än hittills. Att anlita af hushållningssällskapet utsedda biträden är också bra, och om verkliga, kraftiga, praktiska män stode att finna, till öfvervakande af kronans rätt, hade jag ej emot sådanas anställande, men blifva till dess inspektörer utsedda sådana som blott äro utbildade till tjänstemän, blir deras nytta problematisk, i synnerhet när man får döma af de förhållanden, som visa sig af skogsinspektörernes verksamhet, och förmodar jag nog, att Utskottet utfinnen den bästa utvägen för den kontroll, som behöfves för statens tillgodeoende i ifrågavarande hänseende.

När bestämda arrendekontrakter utställas och deri föreskrifna vilkor och föreskrifven fullkomlig säkerhet presteras, måste ligga mindre vikt på arrendatorns egenskaper, såvida han är i åtnjutande af medborgerligt för-

troende och i öfrigt är till sitt lefnadssätt väl ansedd. Statens fördel och största inkomst måste ligga uti att det i regeln skall vara lag att högsta anbuden för arrende antagas, hvarför fullkomlig föreskrifven säkerhet lemnas. Skulle vid något tillfälle annorlunda blifva nödvändigt, böra de talande skäl därför styrkas; såsom sådana äro att anse att bjudaren saknar medborgerligt förtroende eller är i öfrigt i sin vandel och sitt lefnadssätt illa känd; icke bör fästas afseende vid om en person är fattig eller rik, blott föreskrifven säkerhet för arrendevilkorens utgörande presteras; ej heller på en persons samhällsställning eller bildningsgrad. Ofta nog kan en fattig man arbeta sig upp på ett arrende och med flit och omsorg sköta egendomen bättre än den rikare, som för sin rikedom är ansedd, men måhända är och förblifver en odåga.

Med stöd af det anförda och sakens beskaffenhet i öfrigt, vågar jag föreslå Riksdagen att för sin del besluta:

1:o. Att vid bortarrendering af statens egendomar sådant sker vid offentliga, i god tid förut utlysta och kungjorda auktioner, dervid äfven muntliga anbud böra få afgifvas.

2:o. Att det i regeln skall vara lag, att antaga högsta arrendeanbudet, hvarför föreskrifven full säkerhet aflemnas, så framt sådant anbud ej befinnes vara gjordt af person, som styrkes vara i saknad af medborgerligt förtroende eller till sin vandel och uppförande är illa känd. Anbud af sådan person kan underkännas.

3:o. Förrättningen af utarrenderingen verkställas af landsstatens tjenstemän, hvar inom sin ort.

Med anledning af den nyss inkomna Kongl. propositionen om en domänstyrelse m. m., torde denna motion remitteras till Stats-Utskottet för att tagas i ompröfning i sammanhang med omnämnda proposition.

Stockholm den 10 Mars 1877.

Jöns Pehrsson.

Bil. Litt. A.

Protokoll, hållet i Wexjö landskontor den 6 Mars 1876.

Enligt i länet utgången kungörelse hade auktioner blifvit utsatta att hållas såväl härstädes som vid hemmanen, dels kl. 11 f. m. för utarrendering på tjugo års tid från den 1 nästkommande Maj, för kyrkoherdens i Hinneryd, såsom indelningshafvare, räkning, af

komministerbostället $\frac{1}{2}$ mantal Åmot i Markaryds socken, och dels kl. 1 e. m. af stomhemmanet Prestorp $\frac{5}{8}$ mantal i samma socken; och aflupo dessa härstädes förrättade auktioner sålunda: att för $\frac{1}{2}$ mantal Åmot, hvilket utropades för 100 kubikfot spannmål, hälften råg och hälften korn, att lösas efter årligt medelmarkegångspris, samt 25 kronor i penningar, erbjöds dels muntligt af *Andreas Johansson i Åmot Etthundrafemtio kronor* i årligt arrende jemte spanmålen och dels i *försegladt* anbud, hvilket efter muntliga buds afgifvande öppnades, af kommissionslandtmätaren Carl Petersson femtio kronor jemte spanmålen; hvilka båda bjudare aflemnade föreskrifven borgen,

samt att för $\frac{5}{8}$ mantal Prestorp, hvilket utropades för 180 kubikfot spannmål och 75 kronor i penningar, erbjöds dels *muntligen* af Johannes Nilsson i Markaryd, jemte spanmålsarrendet *Femhundra kronor* i penningar årligen, dels i *skriftliga* anbud, som derefter öppnades:

af nyssnämnde Johannes Nilsson	540 kronor.
„ Kommissionslandtmätaren Carl Petersson.....	200 „
„ Nils Gustafsson i Walleberga	175: 56,

och aflemnades föreskrifna borgensförbindelser för de gjorda anbuden, utom för det sistnämnda.

Herr Jägmästaren F. Segerdahl, vid auktionen närvarande, anhöll att få till protokollet anmäla, det han ansåg Johannes Nilsson i Markaryd, hvilken afgifvit det högsta anbudet för hemmanet Prestorp, icke vara lämplig till arrendator, emedan han, som förut under förre indelningshafvarens lifstid innehaft samma hemman på arrende, dervid misshushållat med hemmanets skog så att han varit tilltalad för skogsåverkan.

In fidem

E. J. Hagman.

Bil. Litt. B.

Protokollsutdrag hållet vid extra kommunalstämma med Markaryds församling i sockenstugan den 16 April 1876.

§ 1.

På begäran af Johannes Nilsson i Markaryd Norregård hade under-tecknad ordförande äfven i anledning deraf kallat församlingen till extra stämma denna dag för att meddela honom "skattsmål" angående hans uppförande under den tid han varit arrendator af stomhemmanet Prestorp och huru han samma hemman brukat.

Vid föredragning häraf förklarade stämmans talrikt församlade medlemmar enhälligt, dels att ifrågavarande boställe under Johannes Nilssons arrendetid "är ifrån år förbättrats" och dels i fråga om hans uppförande att han genom sitt vänliga tillmötesgående förvärfvat sig ett godt vitsord i berörda hänseenden.

Vidare förekom icke.

N. Svendsén,
Ordf.

Justeradt af:

Joh:s Jönsson i Örnefälla.*Nils Lindqvist* i Åmot.*N. Björklund* i Tormansbygd.

Rätt utdraget betygar

N. Svendsén.
Ordförande i Markaryds sockens
kommunalstämma.

Bil. Litt. C.

*Utdrag af protokollet, fördt vid extra kommunalstämma med Hin-
neryds församling i dess sockenstuga den 23 April 1876.*

Stämmans behöriga lysning ifrån predikstolen i dag erkändes.

§ 1. Undertecknad ordförande framstälde ärendet, enligt kungörelsen, genom fråga huruvida församlingen hade sig bekant, om förre arrendatoren af stonhemmanet Prestorp, nemligen Johannes Nilsson, nu boende i Markaryd Norregården, under tiden han innehade nämnda boställe, skötte det väl, och huruvida församlingen anser nämnde Johannes Nilsson vara lämplig person på arrende åter emottaga nämnda boställe eller andra kronoboställen, samt huruvida han, Johannes Nilsson, är en trovärdig person, hvarefter församlingen enhälligt tillkännagaf, att under tiden Johannes Nilsson innehade nämnda boställe, skötte det utmärkt väl samt gjorde årliga förbättringar å detsamma, och kan derföre icke församlingen annat än förklara, det Johannes Nilsson är en mycket lämplig person att såsom arrendator emottaga och innehafva kronoboställe, och ville dessutom församlingen hafva tillagt att Johannes Nilsson är en mycket ordentlig, trovärdig och redbar person, och önskade församlingen att nämnde Johannes Nilsson, som är dertill fullt vederhäftig, komme att erhålla på arrende nämnda boställe Prestorp framför någon annan.

För att justera detta protokoll utsågs hemmansegarne Sven Gustafsson i Tansjö kronogård och Nils Svensson i Tansjö Östregård. Ut supra.

In fidem

J. Hjort.

Af oss utsedde justeringsmän granskadt, justerad och lika med enhälliga beslutet, intyga å egna och församlingens vägnar.

Sven Gustafsson.

Nils Svensson.

Protokollsutdragets rigtighet bestyrker

J. Hjort,

stämmans ordförande.

Bil. Litt. D.

(Afskrift.)

Kongl. Maj:ts utslag på de besvär Johannes Nilsson i Markaryd underdånigst anført deröfver, att sedan vid offentlig auktion, som den 6 sistlidne Mars anstälts för utarrendering jemlikt nådiga brefvet den 12 November 1858 och Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii kungörelse den 5 September 1862 af stomhemmanet $\frac{3}{4}$ mantal Prestorp N:o 1 i Markaryds socken, anbud afgifvits af klaganden med 465 kronor och af kommissionslandtmätaren C. Petersson med 226 kronor utöfver det af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Kronobergs län och domkapitlet i Vexjö för arrendet fastställda årliga minimibelopp, så hafva Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och domkapitlet, med underkännande af klagandens anbud, den 22 i förstnämnda månad utfärdat arrendekontrakt för kommissionslandtmätaren Petersson; deri klaganden sökt ändring; öfver hvilka besvär Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och domkapitlet inkommit med underdåniga utlåtanden; Gifvet Drottningholms Slott den 7 Juli 1876.

Kongl. Maj:t har låtit handlingarne i detta mål Sig föredragas och finner de underdåniga besvären icke förtjena afseende. Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

O S C A R.

Henrik Lovén.

Utslag på besvär angående arrende af stomhemmanet Prestorp i Markaryds socken.

Vidimeras.

*C. I. Bengtsson.**Carl Magni.*

Riksdagsmän.

Bil. Litt. E.

(Afskrift.)

Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, Johannes Nilsson i Markaryd underdånigst anført deröfver, att sedan vid offentlig auktion, som den 6 sist-

lidne Mars anstälts för utarrendering jemlikt Kongl. brefvet den 12 November 1858 och Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegii kungörelse den 5 September 1862 af stomhemmanet § mantal Prestorp N:o 1 i Markaryds socken af Kronobergs län, anbud afgifvits af klaganden med 465 kronor och af kommissionslandtmätaren C. Petersson med 226 kronor utöfver det af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet och domkapitlet i Vexjö fastställda årliga minimibelopp; och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och domkapitlet, med underkännande af klagandens anbud, den 22 i förstnämnde månad utfärdat arrendekontrakt för kommissionslandtmätaren Petersson; så har Kammarkollegium, hvarest klaganden häröfver sig besvärat, genom utslag den 1 September innevarande år, enär, enligt hvad Kollegium inhemtat, Kongl. Maj:t genom utslag den 7 nästförutgångne Juli, i anledning af klagandens jemväl hos Kongl. Maj:t i underdånighet förda klagan i denna sak, förklarar besvären icke förtjena afseende, funnit ärendet ej till något Kollegii yttrande föranleda. Deruti ändring blifvit i underdånighet sökt; Gifvet Stockholms Slott den 30 November 1876.

Kongl. Maj:t har låtit detta mål Sig föredragas och finner ej skäl att göra ändring i öfverklagade utslaget. Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

OSCAR.

(Sigill.)

F. F. Carlson.

Utslag på besvär i fråga om arrende af stomhemmanet Prestorp i Markaryds socken.

Likheten med originalet intyga:

Henning Håkanson,

e. o. Hofrättsnotarie.

Wilhelm Malm,

e. o. Kanslist.